

Summary. Was considered efficient logistics as a condition for sustainable development of the transport industry and was regarded urgent measures for improving the efficiency of this type of activity.

Keywords: transport system, logistics activities, efficient logistics, transportation industry, economic activities, service infrastructure.

*Рецензент д.е.н., професор НУ«ОЮА» Кібік О.М.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Якименко Н.В.*

УДК 656.2 : 330.356

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ЗАЛІЗНИЧНОГО КОМПЛЕКСУ

Чеховська М.М., к.е.н., доцент (ДЕТУТ)

В статті розглядаються функції та принципи формування і функціонування організаційно-економічного механізму ефективного розвитку залізничного комплексу України.

Ключові слова: залізничний комплекс, організаційно-економічний механізм, ефективний розвиток.

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями. На сьогоднішній день результатом кропіткої роботи над становленням концептуальних положень розвитку залізничного транспорту є затверджена Державна цільова програма реформування залізничного транспорту на 2010-2015 роки та Стратегія розвитку залізничного транспорту на період до 2020 року. Крім того, для подальшого розвитку галузі є корисними Концепція реформування транспортного сектору економіки та Комплексна програма затвердження України як транзитної держави, термін якої, до речі, сплив минулого року. В протизвагу можна навести досвід Російської Федерації, в якій добігає кінця реалізація основних положень третього етапу Програми структурної реформи на залізничному транспорті; на законодавчому рівні узгоджена Стратегія розвитку залізничного транспорту в Російській Федерації до 2030 року; затверджена «Біла книга ВАТ «РЖД», в якій систематизовано стратегічні напрямки науково-технічного розвитку залізничного транспорту; прийнята Цільова модель ринку вантажних залізничних перевезень на період до 2015 року. Зважаючи на зазначене, на нашу думку, в умовах сьогодення необхідним є не стільки загальне визначення напрямів удосконалення, зокрема технічних та економічних аспектів розвитку залізничного транспорту України, скільки визначення чітких стратегічних

завдань та програми ефективного розвитку галузі, механізмів їх реалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Останнє десятиріччя характеризується стійким збільшенням кількості наукових праць щодо сучасного стану залізничного транспорту, його проблем та напрямів поліпшення існуючої ситуації. Зокрема, проблеми реформування залізничного транспорту та тенденції його розвитку досліджувалися М.В. Макаренко та Ю.М. Цветовим [1], обґрунтування оптимальної моделі управління галуззю було предметом досліджень Ю.С. Бараша [2], розробленню соціально-економічної моделі розвитку залізничного транспорту України присвячені праці Л.О. Позднякової [3], особливості функціонування природних монополій в умовах ринку вивчалися В.Л. Диканем [4], окремі аспекти розвитку залізничного транспорту досліджувалися О.Г. Дейнекою [5]. Однак, питанням ефективного розвитку залізничного комплексу в цілому на тривалу перспективу увага дослідниками приділялася не достатньо.

Таким чином, **метою** написання статті є визначення організаційно-економічного механізму ефективного розвитку залізничного комплексу, його функцій, принципів формування та функціонування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вітчизняна транспортна галузь, зокрема залізничний транспорт, не завжди

виявляється готовою до нових викликів оточуючого середовища, що періодично дестабілізує ситуацію на ринку транспортних послуг. Саме тому виникає необхідність створення певного механізму економіко-правових та організаційних відносин, що забезпечував би адекватну, своєчасну та гнучку реакцію на зміни у зовнішньому середовищі, адаптацію до них підприємств залізничної галузі.

Більше того, в умовах посилення впливу глобалізаційних процесів, у тому числі й на транспортний комплекс, на особливу увагу заслуговує необхідність інтеграції залізничного транспорту з іншими видами транспорту на різних сегментах транспортного ринку. Стратегічного значення повинно набути поєднання розвитку інтегрованих видів транспорту і регіонів країни.

Зазначені завдання в повній мірі можуть бути реалізовані в рамках функціонування організаційно-економічного механізму ефективного розвитку залізничного комплексу, який являє собою сукупність економічних, організаційних та правових методів і важелів управління, що забезпечують комплексний розвиток залізничної галузі у поєднанні із розвитком суміжних галузей промисловості, інших видів транспорту, регіонів країни.

Зважаючи на визначені складові організаційно-економічного механізму розвитку залізничного комплексу, можна окреслити його наступні функції:

- модернізація залізничного транспорту, тобто оновлення рухомого складу, поліпшення стану інфраструктури;

- залучення інвестицій, – йдеться не лише про участь приватного капіталу, а й про формування системи державної участі у розвитку залізничної інфраструктури;

- розробка стратегічних напрямів розвитку галузі відповідно до змін в економічному середовищі, тобто здійснення довгострокового планування, прогнозування ризиків, можливість диверсифікації напрямів діяльності;

- синхронізація заходів із комплексного розвитку залізничного комплексу з розвитком вітчизняної промисловості, будівництва, суміжних галузей виробництва національної економіки;

- узгодження економічних інтересів як учасників процесу перевезень, зокрема безпосередньо підприємств залізничної галузі, операторів залізничних перевезень, суб'єктів підприємницької діяльності, в інтересах яких здійснюються перевезення, так і виробників транспортної продукції;

- створення системи стимулів для збільшення ефективності роботи залізничної галузі, зокрема з боку держави перехід на довгострокову тарифну політику;

- досягнення мультиплікативного ефекту на зростання ВВП, зокрема за рахунок розвитку транспортного машинобудування, будівництва, металургії, упровадження інноваційних техніки та технологій.

У відповідності до проголошених функцій організаційно-економічного механізму ефективного розвитку залізничного комплексу, останній повинен формуватися та функціонувати, ґрунтуючись на ряді принципів. Безперечно, що базисними принципами мають бути доступність (як перевізників до об'єктів інфраструктури, так і послуг у перевезеннях для пасажирів), безпечність (безпека перевезень, екологічна та санітарно-епідеміологічна безпека), ефективність (дотримання паритету у досягненні економічних інтересів всіх учасників процесу перевезень, оптимізація товаропотоків), конкурентоспроможність (повна та своєчасна доставка вантажів, при найменших сукупних витратах), забезпечення потреб держави (виконання спеціальних та військових перевезень, забезпечення максимальних темпів приросту національного доходу країни), привабливість для інвесторів (розширення експедиторського та логістичного бізнесу, розвиток ремонтного бізнесу, сервісу рухомого складу, будівництво і ремонт інфраструктури, інвестування промислового залізничного транспорту та залізничного транспорту не загального користування тощо).

Однією із умов ефективного розвитку залізничного комплексу у майбутньому є також додержання принципу регіоналізації діяльності, який поєднує перспективи соціально-економічного розвитку регіонів країни у взаємодії із розвитком транспортного сектору економіки. Зокрема, дію принципу характеризує збільшення рівня зайнятості та мобільності населення, транспортна доступність регіонів країни, використання їх промислового потенціалу, спільне будівництво соціально значущих для регіонів об'єктів інфраструктури залізничного комплексу.

Складовими організаційно-економічного механізму ефективного розвитку залізничного комплексу, на нашу думку, мають бути вдосконалена система господарського управління підприємствами та організаціями залізничного комплексу, державно-приватне партнерство на всіх етапах здійснення галузевими підприємствами основних та допоміжних видів діяльності, інтеграція з іншими видами транспорту, запровадження регіональної транспортної політики, ефективне поєднання державного регулювання і ринкових механізмів саморегулювання, адекватне ціноутворення, застосування нових підходів у взаєморозрахунках між суб'єктами залізничних перевезень тощо.

Зокрема, розвиток державно-партнерських відносин дозволить заощадити кошти для

підприємств залізничного комплексу, скоротити строки реалізації суспільно значущих проектів, сприяти підвищенню ефективності роботи галузі. Спираючись на ідеї державно-приватного партнерства можливе вирішення таких перспективних напрямів співпраці, як створення логістичних комплексів, що сприятиме зростанню конкурентоспроможності; участь в обслуговуванні транспортних коридорів; реалізація програми швидкісного руху; спільна участь у виробництві рухомого складу; розвиток послуг громадського харчування; будівництво бюджетних готелів; створення інформаційних центрів для задоволення потреб клієнтів в інформації.

Регіональна транспортна політика має будуватися на основі паритетних взаємовигідних відносин, з врахуванням соціально-економічних і географічних особливостей, здійснюватися в умовах взаємодії різних видів транспорту та подальшого розвитку конкуренції. Тобто одним із найважливіших елементів діяльності залізничного комплексу має бути формування взаємовигідних, партнерських відносин із органами влади у кожному конкретному регіоні на основі балансу інтересів між виробниками і споживачами транспортних послуг, що сприятиме підвищенню ефективності їхньої взаємодії.

Зазначимо, що одним з найважливіших показників взаємодії підприємств галузі із регіональними органами влади має бути спільна робота по модернізації залізничної інфраструктури в транспортних коридорах країни, а також по сприянню розвитку економіки регіонів за рахунок розміщення на їх підприємствах замовлень для задоволення потреб залізничного комплексу України в устаткуванні, запасних частинах, комплектуючих тощо.

Для приватного підприємництва відкриваються можливості розвитку ремонтного та сервісного обслуговування рухомого складу, будівництва і ремонту інфраструктури тощо. Їх представників також можна залучати до будівництва нових залізничних ліній, або реконструкції діючих, зокрема на принципах державно-приватного партнерства, до будівництва високошвидкісних магістралей. Наголосимо, що втілення зазначених планів повинно стати певним антикризовим інструментом, про що свідчить досвід багатьох країн, які здійснюють заходи із реалізації залізничних інфраструктурних проектів.

Також для збільшення інвестиційних надходжень у залізничний комплекс можна залучати кошти місцевих бюджетів для будівництва і реконструкції залізничних ліній, вокзалів, пішохідних мостів і тунелів, пасажирських платформ, придбання електропоїздів та дизель-поїздів для приміського сполучення тощо. Тобто влада регіонів тяжіння залізниць може брати участь у фінансуванні будівництва і

реконструкції об'єктів залізничного транспорту (шляхопроводи, вокзали, шляхи сполучення тощо). Зазначимо, що розробка та виконання основних положень раціональної регіональної політики залізничної галузі в подальшому буде сприяти забезпеченню її сталої роботи, збалансованому функціонуванню виробничо-господарського комплексу залізничного транспорту, підвищенню якості транспортного обслуговування, забезпеченню потреб населення та господарюючих суб'єктів в залізничних перевезеннях.

Отже, відповідно до вищесказаного, організаційно-економічний механізм ефективного розвитку залізничного комплексу України має передбачати наявність наступних факторів:

- наявність удосконаленої нормативно-правової бази, на основі якої здійснюється взаємодія підприємств залізничного комплексу, органів влади та суб'єктів підприємницької діяльності;

- виконання зобов'язань, що приймаються суб'єктами господарювання у зв'язку зі здійсненням спільних дій у реалізації проектів, гарантії таких зобов'язань і санкції за їх порушення;

- забезпечення умов фінансування і інвестування, а також заходів із взаємної фінансової, організаційної, або іншої підтримки;

- створення особливих умов ціноутворення, зокрема під час здійснення реструктуризації залізничного транспорту;

- формування ефективної системи управління, що забезпечуватиме відповідну синхронізацію діяльності підприємств та організацій залізничного комплексу, захист інтересів кожного із них і своєчасне коригування подальших дій тощо.

Висновки. Таким чином, зважаючи на такі фактори, як постійно змінюване зовнішнє середовище, розвиток конкуренції, посилення інтеграційних процесів, реалізація транзитного потенціалу країни, необхідним є формування та запровадження організаційно-економічного механізму ефективного розвитку і функціонування залізничного комплексу України, що дозволить створити умови для довготривалого сталого зростання показників економічної діяльності галузі. Проблемними питаннями, що потребують вирішення, продовжують бути, зокрема інноваційно-інвестиційні аспекти розвитку залізничного комплексу, встановлення економічно обґрунтованих цін на послуги, що надаються підприємствами галузі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Цветов Ю.М., Макаренко М.В., Цветов М.Ю., Левченко О.В. та ін. Залізничний транспорт України та Росії: тенденції розвитку та проблеми /

Ю.М. Цветов, М.В. Макаренко, М.Ю. Цветов, О.В. Левченко та ін. – К. : ДЕТУТ, 2008. – 277 с.

2. Бараш Ю.С. Управління залізничним транспортом України : [монографія] / Ю.С. Бараш – Дніпропетровськ : ДІТ, 2006. – 252 с.

3. Позднякова Л.О. Соціально-економічна модель розвитку залізничного транспорту України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора економ. наук : спец. 08.02.03 «Організація управління, планування і регулювання економікою» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://disser.com.ua/content/348406.html>.

4. Дейнека О.Г., Міщенко О.О. Теоретичні підходи до державної стратегії розвитку

залізничного транспорту / О.Г. Дейнека, О.О. Міщенко // Вісник Дніпропетр. нац. ун-ту заліз. трансп. ім. акад. В. Лазаряна. – Вип. 24. – Д.: Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту заліз. трансп. ім. акад. В. Лазаряна, 2008. – С. 214-216

5. Данько Н.И., Дикань В.Л., Шраменко Е.В. Повышение эффективности функционирования естественных монополий в условиях рынка (по материалам железнодорожного транспорта) : [монография] / Н.И. Данько, В.Л. Дикань, Е.В. Шраменко. – Х.: УкрДАЗТ, 2010. – 168 с.

Аннотація. В статье рассматриваются функции и принципы формирования и функционирования организационно-экономического механизма эффективного развития железнодорожного комплекса Украины.

Ключевые слова: железнодорожный комплекс, организационно-экономический механизм, эффективное развитие.

Summary. Functions and principles of forming and functioning of organizationally-economic mechanism of effective development of railway complex of Ukraine are examined in the article.

Keywords: railway complex, organizationally-economic mechanism, effective development.

*Рецензент д.е.н., професор ДЕТУТ Підлісний П.І.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Токмакова І.В.*

УДК 656.078.8

ОБҐРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ТРАНСПОРТНИХ КОРИДОРІВ В УКРАЇНІ

Яковенко В.Г., к.е.н, ст. викладач (УкрДАЗТ)

У статті розглянуто основні напрямки розвитку міжнародних транспортних коридорів в Україні та можливі шляхи вирішення транспортних проблем.

Ключові слова: міжнародні транспортні коридори, транспортний коридор, підвищення якості послуг, залізничний транспорт.

Постановка проблеми. Транспортно-дорожній комплекс, що включає в себе основні види транспорту, шляхове і дорожнє господарство, є одним з найважливіших системоутворюючих елементів, що визначають ступінь розвитку економічного потенціалу і промислової структури будь-якої промислово розвинутої країни. В умовах розширення міжнародної співпраці та поглиблення інтеграційних процесів формуванню міжнародних транспортних коридорів належить провідна роль в вирішенні транспортних проблем, пов'язаних з забезпеченням міждержавних економічних, культурних зв'язків, з доцільністю створення

міжнародної транспортної інфраструктури, що має узгоджені технічні параметри та забезпечує застосування сумісних технологій перевезення, як основи інтеграції національних транспортних систем до світової транспортної системи. Відношення України з зарубіжними країнами останнім часом інтенсивно розвиваються. Крім того, особливе географічне положення України визначає її провідну роль в міжнародних зв'язках. Що і обумовлює актуальність обраної теми відносно розвитку міжнародних транспортних коридорів.